

คู่มือ การบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมการเกษตร

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร
กรมส่งเสริมการเกษตร
2564

คำนำ

ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรได้ทำงานในลักษณะงานวิชาการและงานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของงานวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้นำความรู้หรือสิ่งที่ค้นพบไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงงานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำเอกสาร “คู่มือการบริหารงานวิชาการส่งเสริมการเกษตร” ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ประสงค์จะทำงานวิชาการและงานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรได้ทราบถึงแนวทางและขั้นตอนที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดขึ้น รวมทั้งทราบโครงสร้างการบริหารงานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตรเพื่อสามารถดำเนินงานวิชาการทางส่งเสริมการเกษตรที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร

สิงหาคม 2564

“

นโยบายและแนวทางการพัฒนา งานวิชาการด้านส่งเสริมการเกษตร

”

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและงานวิชาการให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก
2. สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทำงานวิชาการในเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยจะให้ความสำคัญกับงานวิชาการที่สามารถจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก
3. สนับสนุนให้มีการทำงานวิชาการอย่างกว้างขวาง ทั้งงานวิชาการที่สลับซับซ้อนและไม่สลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาทั้งในปัจจุบันและแต่ละพื้นที่
4. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานวิชาการของเจ้าหน้าที่ โดยการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์

5. ร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการนำผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพมาถ่ายทอด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

6. สนับสนุนการขยายผลงานวิจัยและงานทางวิชาการ เพื่อประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีศักยภาพ

7. ให้มีการนำผลงานวิชาการด้านส่งเสริมการเกษตร ที่มีคุณภาพออกเผยแพร่ เพื่อจะได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ ผ่านช่องทางต่าง ๆ

8. ให้มีการติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียน การนำผลงานวิชาการไปใช้ประโยชน์

“

คำจำกัดความ ที่ควรทราบ และเข้าใจตรงกัน

”

“งานวิชาการส่งเสริมการเกษตร” ในที่นี้หมายความรวมถึง กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการวิจัย ทดสอบ ศึกษา วิเคราะห์ สํารวจ งานวิจัยในงานประจำ (R2R) กรณีศึกษา (Case Study) การถอดบทเรียน และอื่น ๆ ซึ่งดำเนินการอย่างมีระบบ แบบแผน ขั้นตอน และสามารถประเมินผลหรือวัดค่าของผลงานนั้น ๆ ในเชิงสถิติได้ และสามารถนำผลงานนั้น ๆ ไปใช้ในขบวนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหรือสังคมเกษตรกรได้

“งานวิจัย” หมายถึง กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่มีระบบ เพื่อตอบประเด็นที่สงสัย ซึ่งอาจมีหลายปัญหา แต่ผู้วิจัยต้องเลือกปัญหาที่เห็นวํ้าสำคัญ และมีความจำเป็นต้องหาคําตอบโดยการศึกษาวิจัยด้วยระเบียบวิธีอันเป็นที่ยอมรับในศาสตร์แต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

“ลักษณะงานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร” มี 7 ด้าน ดังนี้

1. การวิจัยในงานประจำ (Routine to Research: R2R) หลักการสำคัญ คือหารูปแบบการทำงานที่ดีกว่าเดิมเป็นตัวตั้ง และใช้การวิจัยเพื่อตอบคําถามวิจัยที่ชัดเจนเป็นตัวตาม มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลอย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งจะได้ข้อสรุปใหม่เป็นประโยชน์ต่องานที่ปฏิบัติ

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการทําวิจัยที่มุ่งนําค้อค้นพบไปใช้แก้ปัญหการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยพิจารณาทำวิจัย เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ปัญหาการทำงานและพัฒนางานโครงการ เป็นความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเกษตรกร ภาครัฐ ภาคประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

4. การวิจัยระบบการทำฟาร์ม (On Farm Research) เป็นการทำวิจัยในแปลงเกษตรกร ครอบคลุมการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อประกอบการตัดสินใจในการนำเทคโนโลยีไปปรับใช้

5. การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบ (Research & Development: R&D) เป็นงานวิจัยเพื่อเปลี่ยนรูปแบบของงานในลักษณะการเปลี่ยนแปลง กระบวนการทัศน์หรือเพื่อการเลือกระบบใหม่ที่ก้าวหน้าหรือเหมาะสมกว่าเดิม รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการทำงานส่งเสริมการเกษตร

6. การวิจัยเชิงสำรวจและอธิบาย (Explore & Explain) เป็นกระบวนการหาคำตอบเชิงระบบของปรากฏการณ์ ปัญหาและเหตุผล คำอธิบาย เช่น การสำรวจความคิดเห็น

7. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบเชิงอธิบายปรากฏการณ์อย่างมีเหตุผล

“การจัดหมวดหมู่งานวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร” หมายถึงงานในลักษณะวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลไปใช้ในการนำการเปลี่ยนแปลง มาสู่เกษตรกร หรือการนำเอาคำตอบไปสู่เกษตรกร และทำให้เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวดตามวัตถุประสงค์ คือ

1. หมวดวิชาการเกษตร เน้น 2 วัตถุประสงค์ คือ

1.1 เพื่อปรับเทคโนโลยีจากสถาบันวิจัยต่าง ๆ ให้สามารถนำไปประยุกต์ตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่นได้

1.2 เพื่อศึกษาหรือพิสูจน์เทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรกรณีมีการปฏิบัติอย่างได้ผลในท้องถิ่น เพื่อนำไปปรับปรุงและเผยแพร่ต่อไปในท้องถิ่นอื่น

2. หมวดส่งเสริมการเกษตรและการบริหาร

2.1 เพื่อค้นหาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาหรือเพิ่มประสิทธิภาพงานส่งเสริมการเกษตร หรือเพื่อศึกษาหาวิธีปรับปรุงระบบการส่งเสริมการเกษตรที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาหรือสภาพการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของเกษตรกร

2.3 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร เช่น ระบบการตลาด ปัจจัยการผลิตและรายได้ เป็นต้น

2.4 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบงาน การบริหารงานบุคคล และการบริหารด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตร

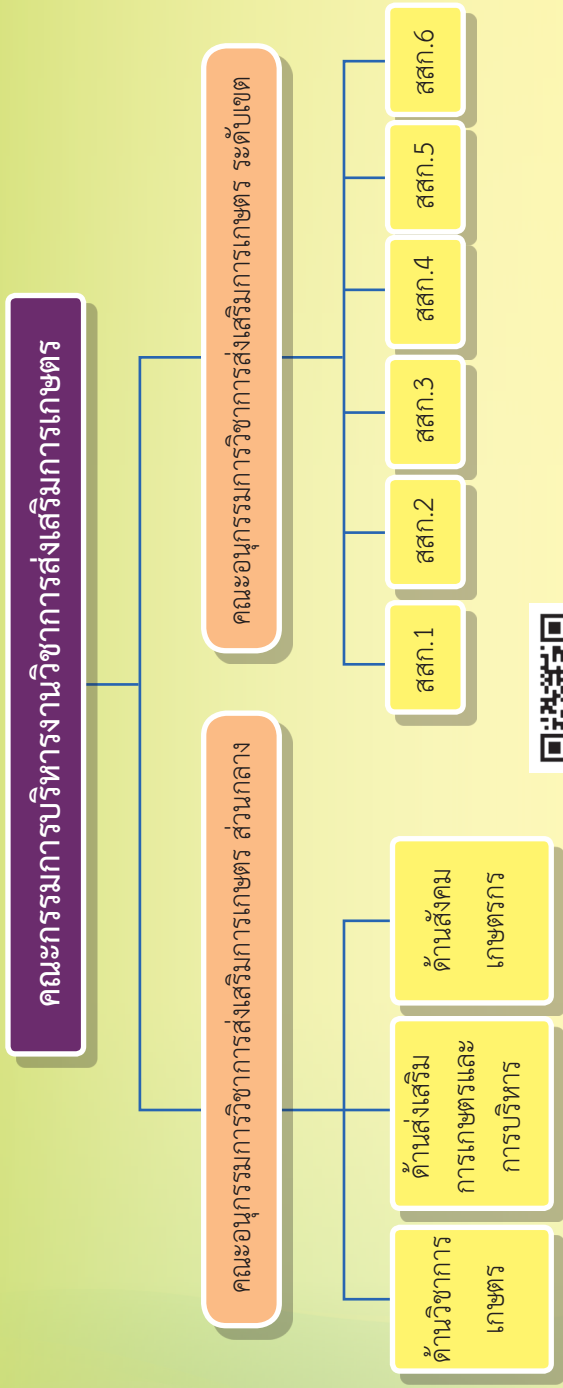
3. หมวดสังคมเกษตรกร

3.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่จะมีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร เช่น รูปแบบองค์กร การบริหารองค์กรและพฤติกรรม เป็นต้น

3.2 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในตัวเกษตรกรและพฤติกรรมของเกษตรกร รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น

ระบบการบริหารงานวิชาการส่งเสริมการเกษตร

1. โครงสร้างคณะทำงาน

2. การกำหนดนโยบาย

2.1 คณะกรรมการบริหารงานวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กำหนดนโยบายการดำเนินงานวิชาการส่งเสริมการเกษตรให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับต่าง ๆ แล้วมอบนโยบายดังกล่าวให้กับคณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนหน่วยงานและนักวิชาการในสังกัดรับทราบ และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

2.2 คณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตร ส่วนกลาง นำนโยบายจากคณะกรรมการบริหาร ฯ มาพิจารณากำหนดบทบาทและแนวทางการดำเนินงานวิชาการ เพื่อให้นักวิชาการภายในหน่วยงานรับทราบ และนำไปเป็นแนวทางในการสร้างงานวิชาการต่อไป รวมทั้งใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการวิชาการให้สอดคล้องกับนโยบาย

2.3 คณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตร ระดับเขต รับนโยบายจากคณะกรรมการบริหาร ฯ มาพิจารณากำหนดบทบาทและแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการของเขต และใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและบริหารโครงการทางวิชาการของนักวิชาการเกษตรในเขต จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ และศูนย์ปฏิบัติการ ในเขตนั้น ๆ

3. กลยุทธ์วิจัยทางส่งเสริมการเกษตร (2565-2569)

วิสัยทัศน์การวิจัย

“มุ่งการวิจัยที่เสริมสร้างสมรรถนะของเกษตรกรในการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดเพื่อให้มีรายได้สูง”

พันธกิจการวิจัย

1. ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและงานส่งเสริมการเกษตร
2. ดำเนินการวิจัยที่ใช้ฐานความรู้และเทคโนโลยีเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในท้องถิ่น
3. ดำเนินการวิจัยเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับตลาดที่เหมาะสม

เป้าประสงค์ (GOALS)

เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรมีรายได้ในระดับที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ มีความพึงพอใจและภาคภูมิใจในอาชีพ

กลยุทธ์การวิจัย (Policy guiding)

1. ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
2. ส่งเสริมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของเกษตรกร
3. ส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงการผลิตกับการตลาดที่เหมาะสม (การผลิต การตลาด เครือข่าย)
4. ส่งเสริมการวิจัยที่สนับสนุนการสร้างนักวิจัยท้องถิ่นที่เป็นเกษตรกร

4. ขั้นตอนการดำเนินงาน

4.1 การสร้างโครงการ การสร้างโครงการที่มีลักษณะเป็นงานวิจัย ควรจะประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

- 4.1.1 การคัดเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหา
- 4.1.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความ
- 4.1.4 การเสนอผลการวิจัยและข้อสรุป

4.2 การเสนอโครงการ กรณีดำเนินการโดยไม่ใช้งบประมาณ หรือใช้งบปกติของกรมส่งเสริมการเกษตร ให้เสนอโครงการสอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน โดยเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยตามแบบที่กำหนด (แบบ ว-1) เสนอคณะอนุกรรมการฯ

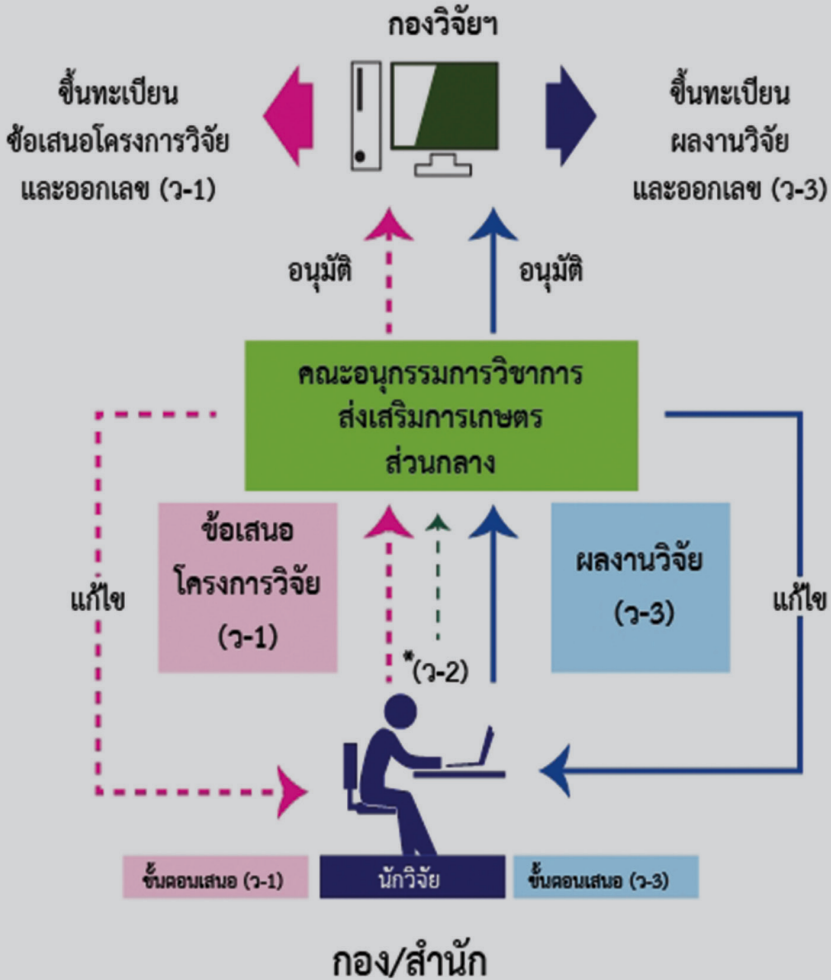
ส่วนกลาง (กอง/สำนัก) เสนอคณะอนุกรรมการวิชาการ ส่งเสริมการเกษตรในแต่ละด้าน (แผนภาพที่ 1)

ส่วนภูมิภาค (สสก.1-6/ศูนย์ปฏิบัติการ/จังหวัด/อำเภอ) เสนอคณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับเขต (แผนภาพที่ 2)

เมื่อคณะอนุกรรมการ ฯ ส่วนกลาง และคณะอนุกรรมการฯ ระดับเขต เห็นชอบแล้วให้นำเสนอกองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการขึ้นทะเบียนข้อเสนอโครงการวิจัย (ว-1) ต่อไป และเมื่อดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จให้เขียนผลงานวิจัย (ว-3) ส่งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หากเห็นชอบแล้วให้นำเสนอกองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร ขึ้นทะเบียน ว-3 ต่อไป ในกรณีที่งานวิจัยยังไม่เสร็จสิ้น และต้องมีการรายงาน ผลงานวิจัยให้ใช้แบบรายงาน ว-2

แผนภาพที่ 1

ขั้นตอนการนำเสนอ ข้อเสนอโครงการวิจัย (ว-1) และผลงานวิจัย (ว-3) ของกอง/สำนัก

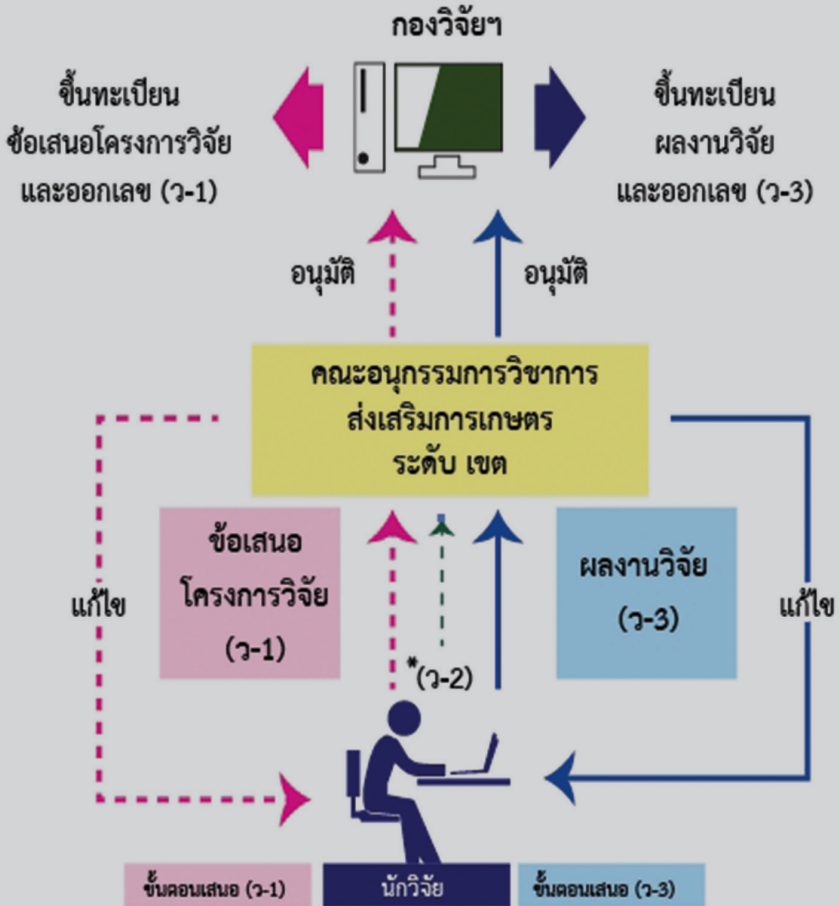

*หากการศึกษาวิจัยยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้นในปีงบประมาณ ให้รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย โดยแบบ (ว-2)

แผนภาพที่ 2

ขั้นตอนการนำเสนอ ข้อเสนอโครงการวิจัย (ว-1)
และผลงานวิจัย (ว-3) ของ สสท.1-6/ศูนย์ปฏิบัติการ/จังหวัด/อำเภอ

สสท.1-6/ศูนย์ปฏิบัติการ/จังหวัด/อำเภอ

*หากการศึกษาวิจัยยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้นในงบประมาณ ให้รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย โดยแบบ (ว-2)

4.2.1 การอนุมัติโครงการ

โครงการที่ผ่านมาและได้รับอนุมัติให้ดำเนินการจาก คณะอนุกรรมการฯ ส่วนกลาง และคณะอนุกรรมการฯ ระดับเขตแล้ว กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรจะแจ้งให้กอง/สำนัก หรือเขตทราบ และนำขึ้นทะเบียนงานวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตรไว้ โดยจะมีการ ติดตามความก้าวหน้าของงานนั้น ๆ ด้วย

4.2.2 การรายงานผลงานวิจัย

1) ผู้ดำเนินงานจะต้องรายงานผลงานวิจัยตามแบบ ว – 3 เสนอให้คณะอนุกรรมการฯ ส่วนกลาง และคณะอนุกรรมการฯ ระดับเขต เช่นเดียวกับการเสนอโครงการ

2) เมื่อผลงานวิจัยผ่านการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการฯ ส่วนกลาง และคณะอนุกรรมการฯ ระดับเขตแล้ว กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร จะออกเลขทะเบียน ว-3 และเผยแพร่บน website ของกองวิจัยและพัฒนา งานส่งเสริมการเกษตรต่อไป

การเขียนรายงานผลงานวิจัยตามแบบ ว – 3 ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนนำ
2. ส่วนเนื้อความ
3. ส่วนอ้างอิง
4. ภาคผนวก
5. ประวัติผู้ทำการวิจัย

ส่วนที่ 1 – 3 นั้น ต้องมีครบถ้วนในรายงาน สำหรับ ส่วนที่ 4 และ 5 นั้นจะมีหรือไม่แล้วแต่ผู้เขียนรายงาน รายละเอียดของแต่ละ ส่วนจะประกอบด้วยอะไรบ้างนั้น ให้ดูในเอกสาร “คู่มือการเขียนโครงการวิจัย และรายงานการวิจัย (ปรับปรุงครั้งที่ 3)”

4.3 การเสนอโครงการ กรณีที่มีการของบประมาณจากแหล่งทุนต่าง ๆ

4.3.1 ปฏิทินการเสนอของบประมาณจากแหล่งทุน การขอ งบประมาณจากแหล่งทุนต่าง ๆ ดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนด โดยหน่วย งานที่เสนอโครงการวิจัยส่งข้อเสนอโครงการวิจัยถึงกองวิจัย ฯ ภายในเดือน มิถุนายนถึงกันยายนของทุกปี เพื่อเสนอเข้าคณะกรรมการ ฯ ส่วนกลาง พิจารณาเสนอกรมส่งเสริมการเกษตรอนุมัติต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับปฏิทิน งบประมาณประจำปี ยกเว้นกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและสามารถจัดหา งบประมาณดำเนินการได้เอง

ปฏิทินการเสนอของบประมาณจากแหล่งทุนในปี 2564-2565

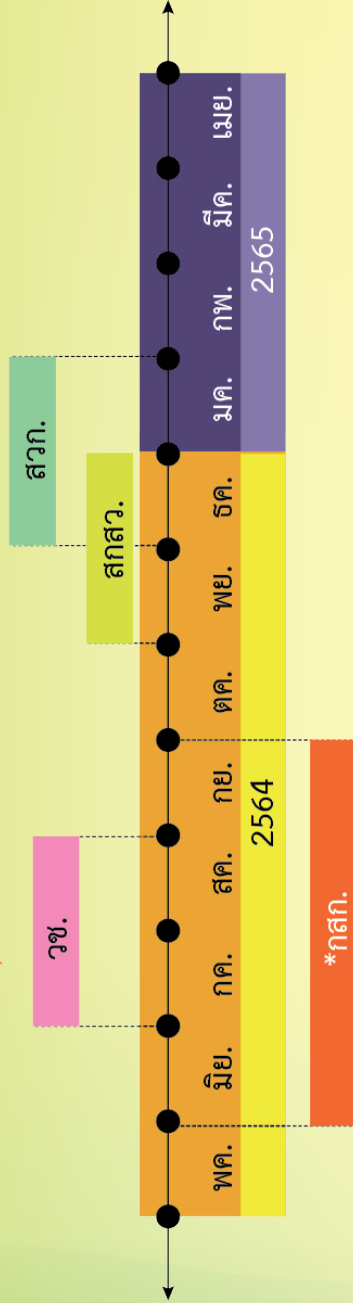
ช่วงเวลาในการเปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยของแหล่งทุน

- 1) วช. เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยในช่วงเดือน ก.ค.-ส.ค. 2564
- 2) สกสว. เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยในช่วงเดือน พ.ย.-ธ.ค. 2564
- 3) สวก. เปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยในช่วงเดือน ธ.ค. 2564 -

ม.ค. 2565

ม.ค. 2565

ช่วงเวลาที่ได้รับ
ข้อเสนอโครงการวิจัย

* กสท. : กรมส่งเสริมการเกษตรเปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อเสนอแหล่งทุน *

4.3.2 การเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุน

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค เสนอโครงการวิจัยตามลำดับขั้นมายังกองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร เพื่อเข้าคณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตร ส่วนกลาง พิจารณาต่อไป (แผนภาพที่ 3)

4.3.3 การอนุมัติโครงการ

ในกรณีโครงการที่ผ่านการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการฯ ส่วนกลาง กองวิจัยฯ เสนอกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อพิจารณาอนุมัติ เสนอแหล่งทุนต่อไป และแจ้งผู้เสนอโครงการวิจัยเพื่อทราบ

ในกรณีโครงการที่ไม่ผ่านการพิจารณาของกองวิจัยฯ แจ้งต้นสังกัดและผู้เสนอโครงการวิจัยเพื่อแก้ไข และส่งเข้าคณะอนุกรรมการวิชาการส่งเสริมการเกษตรส่วนกลาง พิจารณาต่อไป

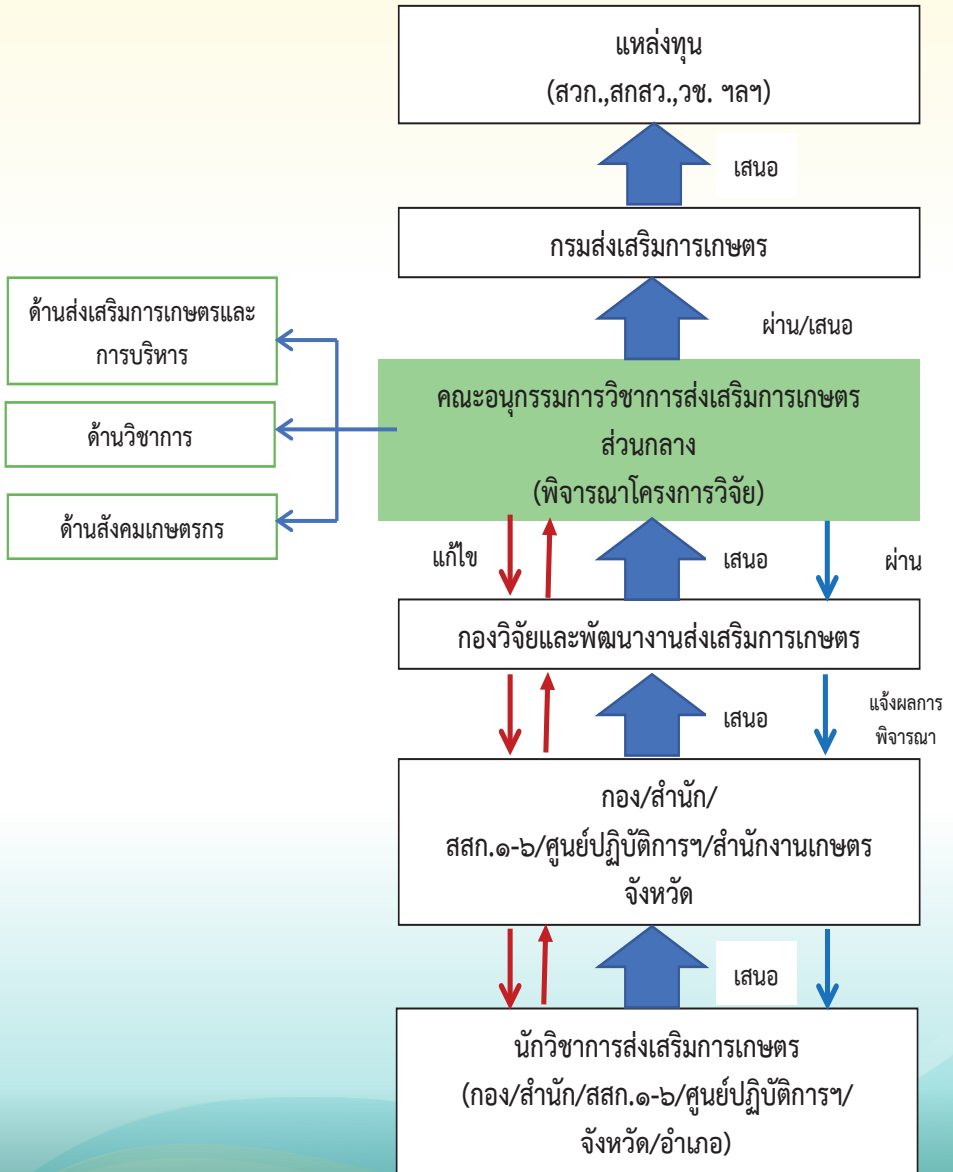
4.3.4 การรายงานผลงานวิจัย

1) ผู้ดำเนินงานวิจัยรายงานผลงานวิจัยตามเงื่อนไขและแบบฟอร์มของแหล่งทุน

2) เมื่อดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ จัดส่งรายงานผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้แหล่งทุนและให้จัดส่งรายงานผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำเสนอกรมส่งเสริมการเกษตร และจัดเก็บรวบรวมเป็นฐานข้อมูลงานวิจัยของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อไป

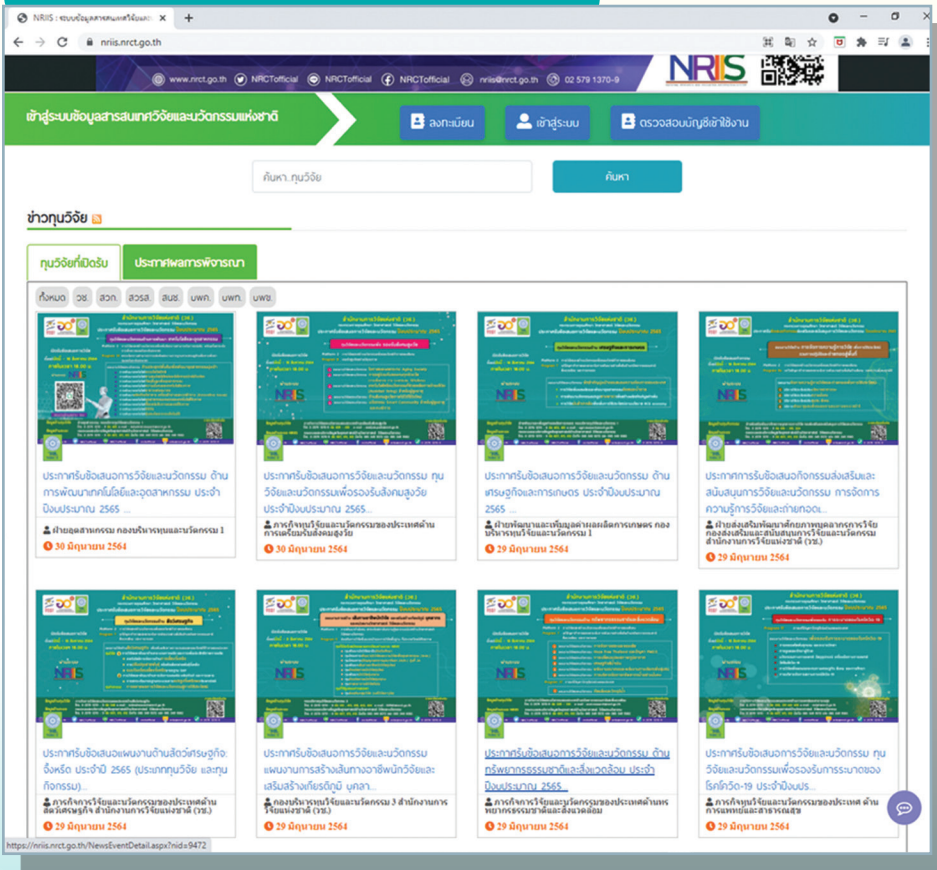
แผนภาพที่ 3

ขั้นตอนการเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนสนับสนุนงานวิจัย
จากหน่วยงานภายนอก

แหล่งสืบค้นข้อมูลการประกาศทุนวิจัยสามารถสืบค้นจาก “ระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (National Research and Innovation Information System)” ตาม Link ด้านล่างนี้

<https://nriis.nrct.go.th/>
(ข้อมูล ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2564)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง	อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
2. นายจรุ ราชประสิทธิ์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
3. นายเศรษฐพงษ์ เลขาวัฒน์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตร
4. นางปาลลิน พวงมี	ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

ผู้ดำเนินการ

1. นางสาวปริญญารัตน์ ภูศิริ	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยด้านส่งเสริมการเกษตร
2. นางสาวปฤษณา ติชาภิรมย์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
3. นายณรงค์ ภัทรขวัญ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
4. นายธีรภัทร์ คุ่มครอง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
5. นางสาววิไลพร ชวศรี	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
6. นางสาวชาวพรรณ อัครวิสิทธิ์กุล	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

ข้อมูลเพิ่มเติม

กลุ่มวิจัยด้านส่งเสริมการเกษตร

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร

โทร. 0 2940 6061

E – mail : redevdoae@gmail.com

Facebook : กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

“

ขอให้ทุกท่านจงฝันอย่างยิ่งใหญ่ แล้วลงมือไล่ล่าไขว่คว้าความฝันนั้น ๆ
ท่านอาจเผชิญกับความล้มเหลวแต่ท่านก็จะเจริญเติบโต
ด้วยความเพียรพยายามอันซื่อสัตย์สุจริต
หรือแม้ว่าท่านอาจไม่ได้รับสิ่งที่ท่านคิดว่ามันเป็นยอดปรารถนาของท่าน
แต่การเดินไปสู่ความฝัน มักจะมีสิ่งมหัศจรรย์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้เสมอ

”

บิล คลินตัน